



Yhdistyneet kansakunnat

# Tehokkaan rauhanvälityksen ohjeistus

# Alkusanat

---

Rauhanvälitys on tehokkaimpia konfliktien estämisen, hallinnan ja ratkaisemisen menetelmiä. Tehokkaaseen rauhanvälitysprosessiin vaaditaan enemmän kuin korkean tason edustajan nimittäminen toimijaksi kolmantena osapuolena. Konfliktin vastapuolia täytyy usein vakuutella rauhanvälityksen eduista, ja rauhanprosessit tarvitsevat riittävän poliittisen ja teknisen tuen sekä rahoituksen. Spontaanit ja huonosti koordinoitunut rauhanvälityssponnistelut – vaikkakin ne olisi käynnistetty mitä parhain aikein – eivät edistä kestävän rauhan tavoitetta.

*Yhdistyneiden kansakuntien tehokkaan rauhanvälityksen ohjeistus* on laadittu tukemaan ammattimaisia ja uskottavia rauhanvälityssponnisteluja ympäri maailmaa. Tämä tiivis opas perustuu kansainvälisellä, kansallisella ja paikallisella tasolla toimivien rauhanvälittäjien monipuoliseen kokemukseen. Se myös hyödyntää onnistuneista rauhanvälitysprosesseista hyötyneiden näkemyksiä sekä niiden näkemyksiä, jotka ovat kärsineet epäonnistuneista rauhanvälitysyriksistä.

Vaikka jokainen riita tai konflikti on erilainen ja vaatii oman räätälöidyn lähestymistavan, on olemassa hyviä käytäntöjä ohjaamaan kaikkien rauhanvälittäjien toimintaa. Tämä julkaisu pyrkii auttamaan osapuolia vahvistamaan ymmärrystään tehokkaasta rauhanvälityksestä ja parantamaan rauhanvälittäjien onnistumisen mahdollisuuksia. Suosittelemme tätä ohjeistusta kaikille niille, jotka osallistuvat rauhanvälitykseen tai jotka ovat kiinnostuneita tästä riitojen ja konfliktien rauhanomaisen ratkaisun keinosta.



**Ban Ki-moon**

Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteeri

Syyskuussa 2012

# Johdanto

---

Yhdistyneiden kansakuntien peruskirja tunnustaa rauhanvälityksen tärkeäksi riitojen ja konfliktien rauhanomaisen ratkaisemisen keinoksi, ja se on osoittautunut tehokkaaksi sekä valtioiden sisäisten että valtioiden välisten konfliktien ratkaisun välineeksi. *Yhdistyneiden kansakuntien valtioiden välisten riitojen rauhanomaisen ratkaisun käsikirja* (1992) kehittää edelleen valtioiden välisten riitojen rauhanvälitystä koskevaa ymmärrystä ja on yhä edelleen käyttökelpoinen lähdemateriaali.

Pääsihteerin raportti rauhanvälityksen ja sen tukitoimintojen vahvistamisesta (Enhancing mediation and its support activities, S/2009/189) tarkasteli Yhdistyneiden kansakuntien ja sen kumppaneiden rauhanvälityksessä kohtaamia haasteita ja sisälsi joitakin näkökohtia rauhanvälitysprosessien vahvistamiseksi. Rauhanvälityksen toimijat ovat jatkaneet lähestymistapojensa ja valmiuksiensa mukauttamista vastaamaan konfliktien muuttuvaa luonnetta, erityisesti kun valtioiden sisäiset konfliktit tunnustetaan uhaksi kansainväliselle ja alueelliselle rauhalle ja turvallisuudelle. Yleiskokouksen yksimielisesti hyväksymä päätöslauselma 65/283 koskien rauhanvälityksen asemaa riitojen rauhanomaisessa ratkaisemisessa sekä konfliktien ehkäisyssä ja ratkaisussa (Strengthening the role of mediation in the peaceful settlement of disputes, conflict prevention and resolution) tunnusti rauhanvälityksen lisääntyneen käytön, analysoi nykyisiä kansainvälisen yhteisön rauhanvälityssopnisteluissa kohtaamia haasteita ja pyysi kaikkia keskeisiä toimijoita kehittämään rauhanvälitysvaihtoehtojaan. Yleiskokous myös pyysi pääsihteerää, yhteistyössä jäsenvaltioiden ja muiden asiaankuuluvien toimijoiden kanssa, kehittämään ohjeistuksen tehokkaammalle rauhanvälitykselle, ottaen huomioon opetukset menneistä ja nyt meneillään olevista rauhanvälitysprosesseista.

Ohjeistus on laadittu yleiskokouksen pyynnöstä ja Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan mukaisesti antamaan tietoja rauhanvälitysprosessien suunnittelua ja johtamista varten. Se on tarkoitettu rauhanvälittäjien, valtioiden ja muiden rauhanvälitystä tukevien toimijoiden apuvälineeksi, mutta se on myös hyödyllinen konfliktien osapuolille, kansalaisyhteiskunnalle ja muille sidosryhmille. Siinä korostetaan rauhanvälityksen hyvän ymmärtämisen merkitystä ja sitä, että ymmärtäänsä sekä rauhanvälityksen mahdollisuudet että sen rajat konfliktin ehkäisyyn, hallintaan ja ratkaisemisen keinona.

# Ohjeistuksesta

---

Ohjeistus perustuu kansainvälisen yhteisön kokemuksiin. Ohjeistuksen laadinnassa on hyödynnetty jäsenvaltioiden, YK-järjestelmän, alueellisten, paikallisten ja muiden kansainvälisten järjestöjen, kansalaisjärjestöjen, naisryhmien, uskonnollisten johtajien, akateemisen yhteisön sekä rauhanvälittäjien ja rauhanvälitysasiantuntijoiden panosta.

Ohjeistus ei ole tyhjentävä rauhanvälitystä koskeva analyysi, eikä se pyri käsittelemään kaikkia eri rauhanvälittäjien erityistarpeita tai lähestymistapoja, olivatpa rauhanvälittäjät sitten valtioita, monenvälisiä, alueellisia tai paikallisia järjestöjä, kansalaisjärjestöjä tai kansallisia rauhanvälittäjiä. Sen sijaan ohjeistus pyrkii käsittelemään useita laajempia kysymyksiä, erityisesti tarvetta ammattimaisempaan rauhanvälitykseen; koordinaation vaatimusta, yhtenäisyyttä ja täydentävyyttä alalla, jolla on jatkuvasti enemmän toimijoita sekä tarvetta rauhanvälityksen osallistavuuden lisäämiseksi.

Näiden asioiden käsittelemiseksi ohjeistus nostaa esille joukon keskeisiä peruskysymyksiä jotka tulisi ottaa huomioon rauhanvälityksessä. Näitä ovat hyvä valmistautuminen, suostumus, puolueettomuus, osallistavuus, kansallinen omistajuus, kansainvälinen oikeus ja normatiiviset puitteet, yhtenäisyys, yhteensovittaminen ja täydentävyys sekä laadukkaat rauhansopimukset. Ohjeistus tarkastelee näitä peruskysymyksiä, esittelee joitakin mahdollisia rauhanvälittäjien eteen tulevia haasteita ja pulmatilanteita sekä tarjoaa joitakin neuvoja. Ohjeistuksessa tunnustetaan, että ympäristö, jossa rauhanvälittäjät toimivat on monimutkainen, ja että rauhanvälittäjät usein kohtaavat ongelmia ja vaikeuksia, joita he eivät välttämättä pysty ratkaisemaan. Jokaista tilannetta täytyy lähestyä eri tavalla, ja viime kädessä määrävä tekijä onnistumiselle on konfliktin osapuolten poliittinen tahto. Tästä huolimatta näiden peruskysymysten huolellinen huomioonottaminen voi lisätä onnistuneen prosessin mahdollisuutta, minimoida rauhanvälittäjän virheitä ja auttaa luomaan rauhanvälitykselle myötämielisemmät olosuhteet.

# Rauhanvälityksen logiikka

---

Rauhanvälitys toimii usein rinnakkain fasilitaatiota, hyvien palvelujen tarjoamista ja vuoropuhelun edistämistä koskevien ponnistelujen kanssa. Rauhanvälityksellä on kuitenkin oma logiikkansa ja lähestymistapansa, jotka saattavat olla myös muille riitojen rauhanomaisen ratkaisemisen lähestymistavoille relevantteja.

Rauhanvälitys on prosessi, jossa kolmas osapuoli avustaa kahta tai useampaa osapuolta – näiden suostumuksella – estämään, hallitsemaan ja ratkaisemaan konfliktin auttamalla näitä kehittämään molemmin puolin hyväksyttäviä sopimuksia. Rauhanvälityksen lähtökohtana on, että tietyissä olosuhteissa konfliktin osapuolet voivat parantaa suhdettaan ja siirtyä kohti yhteistyötä. Rauhanvälityksen tulokset voivat olla alaltaan suppeita, käsittäen ainoastaan jonkin erityiskysymyksen tavoitteenaan hillitä tai hallita konfliktia, tai niissä voidaan käsitellä laajoja kysymyksiä kokonaisvaltaisessa rauhansopimuksessa.

Rauhanvälitys on vapaaehtoinen hanke, jossa osapuolten suostumus on edellytys toimivalle prosessille ja kestäville tuloksille. Rauhanvälittäjän suhde osapuoliin vaikuttaa hänen asemaansa: rauhanvälittäjillä on yleensä varsin paljon mahdollisuuksia tehdä menettelyä koskevia ehdotuksia ja johtaa prosessia, kun taas liikkumavara asiakysymyksiä koskevien ehdotusten tekemiselle vaihtelee ja voi muuttua ajan myötä.

Sen sijaan, että rauhanvälitys olisi sarja spontaaneja diplomaattisia järjestelyjä, se on joustava ja jäsenelty hanke. Se alkaa hetkestä, jolloin rauhanvälittäjä saa yhteyden konfliktin osapuoliin ja muihin sidosryhmiin prosessin valmistelua varten – ja voi sisältää epävirallisia ”neuvotteluja koskevia keskusteluja” – ja voi ulottua aina sopimusten allekirjoittamisen jälkeiseen aikaan, vaikka sopimuksen täytäntöönpanon edistäminen saattaa soveltua parhaiten muiden tahojen tehtäväksi.

Tehokas rauhanvälitysprosessi mukautuu konfliktin erityispiirteisiin. Se ottaa huomioon konfliktin syyt ja dynamiikan, osapuolten kannat, intressit ja yhtenäisyyden, laajemman yhteiskunnan tarpeet sekä alueellisen ja kansainvälisen toimintaympäristön.

Rauhanvälitys on erikoistunutta toimintaa. Ammattimaisella otteella rauhanvälittäjät ja heidän tiimensä tarjoavat konfliktin osapuolille tarvittavan puskurin ja valavat luottamusta prosessiin sekä uskoa siihen, että rauhanomainen ratkaisu on saavutettavissa. Hyvä rauhanvälittäjä edistää keskustelua kuuntelemalla ja käymällä vuoropuhelua, luo

yhteistyön henkeä ratkaisemalla ongelmia, varmistaa, että neuvottelun osapuolilla on riittävästi tietämystä, informaatiota ja taitoa voidakseen neuvotella itsevarmasti ja luottavaisesti, lisäksi hän laajentaa prosessia niin, että siihen myös kuuluvat relevantit eri yhteiskuntaryhmiä edustavat sidosryhmät. Rauhanvälittäjät pystyvät parhaiten auttamaan neuvottelun osapuolia pääsemään sovintoon, kun heillä on hyvät tiedot ja he ovat kärsivällisiä, noudattavat tasapuolista kohtelua ja ovat hienotunteisia.

Tehokas rauhanvälitys edellyttää myötämielistä ulkoista toimintaympäristöä; useimmilla konflikteilla on vahva alueellinen ja kansainvälinen ulottuvuus. Muiden valtioiden toimet voivat myötävaikuttaa siihen, että rauhanvälityksen avulla saavutettu lopputulos joko vahvistuu tai heikkenee. Rauhanvälittäjän täytyy vastustaa ulkopuolisia paineita ja välttää epärealistisia määräaikoja, ja samalla kasvattaa kumppaneiden tukea rauhanvälityssponnistuksille. Joissakin tilanteissa rauhanvälittäjän kyky vahvistaa muiden toimijoiden tarjoamia kannustimia ja poistaa muiden asettamia esteitä voi osaltaan auttaa rohkaisemaan osapuolia sitoutumaan rauhanprosessiin.

Jo pelkällä olemassaolollaan rauhanvälitysprosessi vaikuttaa vallan tasapainoon ja poliittisiin laskelmiin eri ryhmien sisällä ja välillä. Rauhanvälittäjien ja kansainvälisen yhteisön, tuen antajina, täytyy olla herkkiä sekä rauhanvälitysprosessin myönteisille, että sen mahdollisille kielteisille vaikutuksille. Rauhanvälittäjien täytyy säilyttää itsellään vaihtoehto joko panna osallistumisensa jäihin tai vetäytyä tehtävästä. Tämä voi olla tarpeen, jos he katsovat, että osapuolet käyvät neuvotteluja vilpillisesti, jos syntymässä oleva ratkaisu on ristiriidassa kansainvälisten oikeudellisten velvoitteiden kanssa, tai jos muut toimijat manipuloivat prosessia, ja rajoittavat rauhanvälittäjän toimintavapautta. Tämä on kuitenkin herkkä poliittinen päätös, jossa täytyy punnita vetäytymiseen liittyvät riskit sitä vastaan, että pidetään osapuolet neuvottelupöydässä kangertelevassa prosessissa sillä aikaa kun etsitään vaihtoehtoisia rauhanomaisen ratkaisun keinoja.

Kaikki konfliktit eivät sovellu rauhanvälityksen kohteiksi. On olemassa joitakin tehokkaan rauhanvälityksen mahdollisuuteen viittaavia mitalareita. Ensiksi ja tärkeimpänä konfliktin pääosapuolten täytyy olla valmiita yrittämään neuvotteluratkaisua, toiseksi rauhanvälittäjän täytyy olla hyväksytty, uskottava ja hyvin tuettu ja kolmanneksi alueellisella ja kansainvälisellä tasolla on vallittava yleinen yhteisymmärrys prosessin tukemisesta. Jos rauhanvälitysprosessi kangertelee, voidaan tarvita muita toimia konfliktin rajoittamiseksi tai inhimillisen kärsimyksen lievittämiseksi, mutta samalla rauhanvälitykselle otollisten hetkien havaitsemiseksi ja niihin tarttumiseksi tarvitaan jatkuvaa seuranta.

# Rauhanvälityksen perusasioita

Tässä jaksossa esitellään tärkeimmät rauhanvälitykseen liittyvät perusasiat, joita tehokas prosessi vaatii.

## Hyvä valmistautuminen

Vastuullinen ja uskottava rauhanvälitys vaatii hyviä valmisteluja. Hyvä valmistautuminen yhdistää rauhanvälittäjän henkilökohtaiset tiedot ja taidot yhtenäisen asiantuntijatiimin ja rauhanvälitystahon tarjoamaan tarvittavaan poliittiseen, taloudelliseen ja hallinnolliseen tukeen.

Vaikka valmistautuminen ei määrittele lopputulosta ennalta, siihen kuuluu strategioiden kehittämistä eri vaiheita varten (kuten varsinaisia neuvotteluita edeltävälle esineuvotteluvaiheelle, neuvotteluvaiheelle ja täytäntöönpanovaiheelle) laaja-alaisen konfliktianalyysin ja sidosryhmäkartoituksen pohjalta, unohtamatta aikaisempien rauhanvälitysaloitteiden tutkimista. Rauhanvälitysprosessi ei ole koskaan suoraviivainen eikä sen kaikkia elementtejä voida täysin kontrolloida, minkä vuoksi strategioiden täytyy olla joustavia, jotta ne pystyvät reagoimaan muuttuviin tilanteisiin.

Hyvä valmistautuminen antaa rauhanvälittäjälle mahdollisuuden ohjata ja valvoa rauhanvälitysprosessia, auttaa (tarvittaessa) vahvistamaan konfliktin osapuolten ja muiden sidosryhmien neuvottelukykyyä, avustaa heitä pääsemään yksimielisyyteen, ja kerätä tukea (mukaan lukien kansainvälisten toimijoiden keskuudessa) täytäntöönpanoa varten. Hyvin valmistautunut ja tuettu rauhanvälittäjä pystyy vaikuttamaan odotuksiin, ylläpitämään tunnetta asian tärkeydestä ja välttämään pikaratkaisuja, sekä pystyy reagoimaan tehokkaasti prosessin aikana ilmeneviin mahdollisuuksiin ja haasteisiin.

## Ohjeistus

Valmistautuminen on ensisijaisesti rauhanvälittäjän asemaa tavoittelevien valtioiden ja järjestöjen vastuulla. Näiden tahojen tulisi olla valmiita:

- Varaamaan voimavaroja nopealle reagoinnille sekä ylläpitämään tukea rauhanvälitysprosessille, mukaan lukien jatkuva valmius lähettää henkilökuntaa keskipitkän ja pitkän aikavälin rauhanvälityshankkeisiin.
- Valitsemaan pätevä rauhanvälittäjä, jolla on kyseistä konfliktia palvelevaa kokemusta, taitoa, tietoa ja kulttuuria koskevaa herkkyyttä. Rauhanvälittäjää tulisi voida pitää objektiivisena, tasapuolisena ja arvovaltaisena sekä korkean moraalin omaavana henkilönä. Rauhanvälittäjä tarvitsee määrättyä senioriteettä ja painoarvoa konfliktin kontekstiin nähden ja hänen täytyy olla konfliktin osapuolten hyväksyttävissä. Jotkut kiistat vaativat hienotunteista puuttumista, kun taas toiset tarvitsevat korkean profiilin aloitteita.
- Vahvistamaan rauhanvälittäjää asiantuntijatiimillä, erityisesti rauhanvälitysprosesseja koskevan suunnittelun asiantuntijoilla, maa- tai alueasiantuntijoilla ja oikeudellisilla neuvonantajilla, sekä logistiikka-, hallinto- ja turvallisuustuella. Temaattisia asiantuntijoita pitäisi käyttää tarvittaessa.
- Suorittamaan konfliktianalyysi ja säännöllisiä sisäisiä arviointeja prosessista tehdäkseen tarvittaessa muutoksia rauhanvälitystrategioihin.
- Järjestämään asianmukainen valmistautuminen, perehdyttäminen ja koulutus rauhanvälittäjille ja heidän tiimeilleen. Kaikkien tiimin jäsenten tulisi ymmärtää oman erikoisalansa sukupuoliulottuvuus.
- Sisällyttämään tasapaino miesten ja naisten välillä rauhanvälitystiimeissä. Tämä antaa positiivisen viestin myös konfliktin osapuolille näiden päättäessä omien valtuuskuntiensa kokoonpanosta.



# Suostumus

Rauhanvälitys on vapaaehtoinen prosessi, joka vaatii konfliktin osapuolten suostumuksen ollakseen tehokas. Ilman suostumusta on epätodennäköistä, että osapuolet neuvottelevat hyvässä uskossa tai että he sitoutuvat rauhanvälitysprosessiin.

Monet asiat voivat vaikuttaa siihen suostuvatko konfliktin osapuolet rauhanvälitykseen. Rauhanvälitysprosessin tinkimättömyys, turvallisuus ja luottamuksellisuus ovat tärkeitä tekijöitä osapuolten suostumuksen kasvattamisessa, yhdessä rauhanvälittäjän ja rauhanvälitystahon hyväksyttävyyden kanssa. Konfliktin dynamiikka on kuitenkin määräävä tekijä ja kysymys siitä, hyväksyvätkö osapuolet rauhanvälityksen vai eivät, voi riippua halusta saavuttaa poliittisia päämääriä sotilaallisin keinoin, poliittisista, ideologisista tai psykologisista tekijöistä tai ulkoisten toimijoiden toimista. Joissakin tapauksissa osapuolet voivat myös hylätä rauhanvälitysaloitteen koska he eivät ymmärrä rauhanvälitystä ja näkevät sen uhkana täysivaltaisuudelleen tai ulkopuolisena sekaantumisenä. Konfliktissa, jossa on monia osapuolia, saattavat jotkut, mutta eivät kaikki, konfliktin osapuolet suostua rauhanvälitykseen, jättäen rauhanvälittäjälle vaikean tehtävän toteuttaa rauhanvälitysprosessi ainoastaan osasuostumuksella. Lisäksi annettu suostumus ei aina merkitse täyttä sitoutumista rauhanvälitysprosessiin.

Suostumus annetaan joskus vähitellen, ensin rajoitetusti joidenkin erityiskysymysten käsittelyä varten, ennen kuin hyväksytään laajempi rauhanvälitysprosessi. Suostumus voidaan antaa avoimesti tai epävirallisemmin (salaisia tai epävirallisia kanavia pitkin). Alustavat suostumuksen ilmaisut voivat muuttua avoimemmiksi, kun luottamus prosessiin kasvaa.

Annettu suostumus voidaan myöhemmin peruuttaa, erityisesti jos jonkin osapuolen piirissä on erimielisyyksiä. Aseistetut tai poliittiset ryhmät voivat jakautua luoden uusia paineita neuvotteluprosessille. Jotkut sirpaleryhmät voivat vetäytyä rauhanvälityksestä kokonaan ja pyrkiä suistamaan prosessin raiteiltaan.

## Ohjeistus

Rauhanvälittäjien täytyy luoda konfliktin osapuolten kanssa yhteinen näkemys rauhanvälittäjän roolista ja rauhanvälityksen peruseräaateista. Tähän näkemykseen voivat vaikuttaa rauhanvälitysponnistukselle annettu virallinen toimeksianto tai osapuolten kanssa tehdyt epäviralliset järjestelyt. Tämän perusteella rauhanvälittäjien on tarpeellista:

- Ymmärtää kenen suostumus on välttämätön kestävän rauhanvälitysprosessin aloittamiseksi. Jos ainoastaan jotkut konfliktin osapuolista ovat antaneet suostumuksensa rauhanvälitykseen, rauhanvälittäjän voi olla tarpeen toimia suostumuksen antaneiden osapuolten kanssa ja asteittain laajentaa suostumus pohjaa. Tällaisen "riittävästä suostumuksesta" tehdyn arvion tulisi perustua eri osapuolia koskevaan analyysiin ja arvioon alkuvaiheessa rajoitetun rauhanvälitysprosessin mahdollisesta vaikutuksesta, sekä poissuljettujen osapuolten mahdollisuuksista suistaa prosessi raiteiltaan.
- Saada aikaan suotuista ilmapiiri rauhanvälityksen mahdollistamiseksi. Epäviralliset yhteydet antavat osapuolille mahdollisuuden kokeilla kepillä jäätä ilman täysimääräistä sitoutumista rauhanvälitysprosessiin. Tämä voi auttaa mahdollisten pelkojen ja epävarmuuksien käsittelyssä.
- Olla yhteydessä paikallisiin ja yhteisöllisiin toimijoihin tai järjestöihin, mukaan lukien naisten ryhmiin, sekä ulkoihin toimijoihin, joilla on pääsy konfliktin osapuolten luo tai suhde heihin, rohkaistakseen rauhanvälityksen käyttämistä.
- Käyttää luottamusta lisääviä toimia eri vaiheissa luottamuksen rakentamiseksi konfliktin osapuolten välillä ja rauhanvälittäjän ja osapuolten välillä sekä itse rauhanvälitysprosessiin.
- Olla johdonmukainen, läpinäkyvä ja tasapuolinen rauhanvälitysprosessin johtamisessa ja kunnioittaa luottamuksellisuutta.
- Arvioida määrääjain onko prosessilla riittävästi suostumusta ja varautua suostumuksen vaihteluihin rauhanvälitysprosessin aikana, työskentelemällä konfliktin osapuolten palauttamiseksi prosessiin hyödyntämällä heidän tukijoidensa tai muiden kolmansien tahojen vaikutusvaltaa silloin kun se on tarkoituksenmukaista.

# Tasapuolisuus

Tasapuolisuus on rauhankäytön kulmakivi – puolueellisenä koettu rauhankäytön prosessi voi vaarantaa mielekkään edistymisen konfliktin ratkaisemisessa. Rauhankäytön tulisi kyetä johtamaan prosessia tasapuolisesti niin, että kaikkia toimijoita kohdellaan oikeudenmukaisesti eikä rauhankäytöllä saisi olla materiaalisia intressejä lopputuloksen suhteen. Tämä edellyttää myös, että rauhankäytön pystyy puhumaan kaikkien konfliktin ratkaisemisen kannalta oleellisten toimijoiden kanssa.

Tasapuolisuus ei ole puolueettomuuden (neutraliteetin) synonyymi, koska rauhankäytön, erityisesti Yhdistyneiden kansakuntien rauhankäytön, on tyypillisesti saanut tehtäväkseen tiettyjen universaalien periaatteiden ja arvojen ylläpitämisen ja hänen täytyy kertoa näistä osapuolille selkeästi.

## Ohjeistus

Tasapuolisuuden varmistamiseksi rauhankäytön tulisi:

- Varmistaa ja pyrkii näyttämään, esimerkiksi tehokkaan viestintästrategian avulla, että prosessi ja osapuolten kohtelu on oikeudenmukaista ja tasapuolista.
- Kertoa avoimesti konfliktin osapuolille niistä laeista ja normeista, jotka ohjaavat heidän osallistumistaan.
- Olla hyväksymättä prosessin tasapuolisuuteen mahdollisesti vaikuttavia ehtoja, joita ulkoiset tahot asettavat antamalleen tuelle.
- Välttää tulemasta yhdistetyksi rankaisutoimenpiteisiin, joita toiset toimijat kohdistavat konfliktin osapuoliin ja mahdollisimman pitkälle välttää julkista konfliktin osapuoliin kohdistuvaa kritiikkiä, jatkaen samalla rehellistä mielipiteenvaihtoa yksityisesti.
- Siirtää tehtävä toiselle rauhankäytölle tai rauhankäytön taholle, jos he tuntevat, että he eivät kykene ylläpitämään tasapuolista ja tasapuolista lähestymistapaa.

# Osallistavuus

Osallistavuus viittaa siihen tapaan ja laajuuteen, jolla konfliktin osapuolten ja muiden sidosryhmien näkemyksiä ja tarpeita on edustettuina prosessissa ja sisällytetty rauhanvälityksen lopputulokseen. Osallistava prosessi todennäköisemmin tunnistaa ja käsittelee konfliktin perimmäisiä syitä ja varmistaa, että konfliktista kärsineiden väestönsien tarpeet otetaan huomioon. Osallistavuus myös lisää rauhansopimuksen ja sen täytäntöönpanon legitimitettä ja kansallista omistajuutta. Lisäksi se vähentää todennäköisyyttä, että ulkopuolelle jätetyt toimijat häiritsisivät prosessia. Osallistava prosessi ei tarkoita sitä, että kaikki sidosryhmät osallistuvat suoraan virallisiin neuvotteluihin, vaan se helpottaa kanssakäymistä konfliktin osapuolten ja muiden sidosryhmien välillä ja luo mekanismeja kaikkien näkökohtien ottamiseksi huomioon välityksessä.

Ei voida olettaa, että konfliktin osapuolilla on legitimitettä laajemman yleisön silmissä tai että ne edustaisivat sitä. Rauhanvälitysohjelmistelu, joihin ainoastaan aseistetut ryhmät osallistuvat, saattavat viestiä, että väkivalta palkitaan. Sen lisäksi, että tällainen menettely olisi omiaan luomaan kaunaa muiden yhteiskuntalohkojen piirissä, se saattaa rohkaista muita tarttumaan aseisiin saadakseen paikkansa neuvottelupöydästä. Kansalaisyhteiskunnan toimijat voivat myötävaikuttaa ratkaisevasti rauhanprosessin oikeutuksen lisäämisessä ja voivat olla tärkeitä liittolaisia. Naisjohtajat ja naisryhmät ovat usein tehokkaita rauhantekijöitä paikallisyhteisöjen tasolla ja heidät pitäisi siksi liittää vahvemmin korkean tason rauhanvälitysprosesseihin. Kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien tukea ei kuitenkaan voida pitää itsestään selvänä, koska jotkin toimijat saattavat ajaa kovaa linjaa ja vastustaa rauhanvälitystä.

Suunnitellessaan osallistavaa prosessia, rauhanvälittäjät kohtaavat lukuisia haasteita. Voi esiintyä tilanteita, joissa kaikki konfliktin osapuolet eivät halua osallistua rauhanvälitykseen tai kaikki osapuolet eivät ole riittävän yhtenäisiä käydäkseen neuvotteluja, jolloin ainoastaan osittainen prosessi on mahdollinen. Myös Kansainvälisen rikostuomioistuimen pidätysmääräykset, pakotejärjestelmät sekä kansallinen ja kansainvälinen terrorismin vastainen politiikka vaikuttavat tapaan jolla jotkin konfliktin osapuolet voivat osallistua rauhanvälitysprosessiin. Rauhanvälittäjien täytyy suojata rauhanvälityksen tarvitsemää tilaa ja kykyään olla vuorovaikutuksessa kaikkien toimijoiden kanssa samalla kun heidän täytyy varmistaa, että prosessi noudattaa asiaankuuluvia oikeudellisia rajoituksia.

Pyrkiessään laajentamaan prosessia muiden sidosryhmien suuntaan, rauhanvälittäjät voivat myös kohdata konfliktin osapuolten asettamia rajoitteita, sillä nämä yleensä haluavat määritellä, mitkä eri toimijat otetaan mukaan prosessiin, millä tavoin ja milloin. Joissakin tapauksissa voi olla tarpeen käydä valikoivampaa vuoropuhelua konfliktin osapuolten kanssa, jotta saataisiin edistettyä prosessia nopeasti, esimerkiksi neuvoteltaessa tulitauoista, erityisesti jos osapuolet tuntevat olevansa poliittisesti liian haavoittuvia tai jos heidän turvallisuutensa on uhattuna. Rauhanvälittäjien täytyy arvioida, kuinka mukavaksi konfliktin osapuolet tuntevat olonsa välitysprosessissa, ja vakuuttaa heitä laajemman osallistumisen arvosta. Heidän täytyy myös tasapainoilla prosessin avoimuuden ja neuvottelujen luottamuksellisuuden välillä.

Rauhanvälittäjien täytyy tasapainoilla osallistavuuden ja tehokkuuden välille mahdollisesti syntyvän jännitteen kanssa. Rauhanvälitysprosessit muuttuvat monimutkaisemmiksi (ja voivat ylikuormittua), kun neuvottelujen pohja laajenee ja/tai käytetään useita foorumeita toimijoiden aktivoimiseksi eri tasoilla. Voi lisäksi olla vaikeaa aktivoida sellaisia eturyhmiä, joilla ei ole helposti määriteltävää johtajaa tai joilta johtajuus puuttuu kokonaan, esimerkiksi yhteiskunnallisia liikkeitä ja nuorisoryhmiä. Tämän tyyppisten asioiden vuoksi sidosryhmäkaritoitus sekä prosessin suunnittelu ja johtaminen ovat hyvin tärkeitä.

## Ohjeistus

Konfliktin osapuolia ja sidosryhmiä koskevan kattavan kartoituksen perusteella rauhanvälittäjä tulisi:

- Määrittää rauhanvälityksen aloittamiselle tarpeellinen ja kestävä rauhan saavuttamiselle vaadittava osallistamisen aste, joka ottaa huomioon kaikkien konfliktista kärsineiden tarpeet.
- Kommunikoida kaikkien konfliktin käsittelemisen kannalta tarpeellisten osapuolten tai toimijoiden kanssa, siten että muut neuvotteluosapuolet ovat tästä tietoisia.
- Rajoittaa kanssakäymistä Kansainvälisessä rikostuomioistuimessa syytteeseen asetettujen toimijoiden kanssa siihen mikä on rauhanvälitysprosessille välttämätöntä.
- Edistää konfliktin osapuolten keskuudessa ymmärrystä laajemman osallistumisen arvosta ja minimoida prosessiin osallistumiselle asetettuja ehtoja.
- Varmistaa järjestelmällinen ja jäsenelty neuvonpito naisryhmien kanssa prosessin alkuvaiheessa mielekkään osallistumisen mahdollistamiseksi tekemällä erityisponnisteluja heidän saamiseen mukaan rauhanvälitysprosessiin.
- Rohkaista konfliktin osapuolia sisällyttämään naisia omiin valtuuskuntiinsa.
- Identifioida kumppaneita, jotka voivat auttaa kansalaisyhteiskuntaa ja muita asiaankuuluvia sidosryhmiä rakentamaan kykyään osallistua tehokkaasti.
- Kehittää mekanismeja, joiden avulla prosessiin osallistumista voidaan laajentaa ja aktivoida ja joiden avulla voidaan ottaa huomioon kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien eri näkökulmia rauhaprosessin kaikissa eri vaiheissa.
- Käyttää eri viestintävälineitä, mukaan lukien sosiaalista mediaa ja mielipidekyselyjä, osallistumisen laajentamiseksi, kansalaisten informoimiseksi ja aktivoimiseksi sekä mahdollisten kiistakysymysten havaitsemiseksi.

## Kansallinen omistajuus

Kansallinen omistajuus tarkoittaa, että konfliktin osapuolet ja laajempi yhteiskunta sitoutuvat rauhanvälitysprosessiin, sopimuksiin ja niiden täytäntöönpanoon. Tämä on ehdottoman tärkeää, koska yhteisöt kärsivät eniten konfliktin seurauksista, konfliktin osapuolten täytyy päättää taistelujen lopettamisesta ja yhteiskunnan kokonaisuudessaan täytyy ponnistella kohti rauhanomaista tulevaisuutta. Vaikka ratkaisuja ei voi tyrkyttää, rauhanvälittäjistä voi olla hyötyä ideoiden kehittämisessä konfliktin osakysymysten ratkaisemiseksi.

Ulkopuolisen rauhanvälittäjän on kuitenkin vaikeaa hahmottaa, kenen omistajuus on tarpeen, ja hänen on vaikeaa edistää prosessin omistajuutta valtaapitävien henkilöiden piiriä laajemmin. Omistajuuden kasvattaminen ja käyttäminen voi vaatia yhden tai useamman konfliktin osapuolen sekä myös kansalaisyhteiskunnan ja muiden sidosryhmien neuvotteluvalmiuksien vahvistamista, jotta mahdollistetaan heidän tehokas osallistumisensa ja kykynsä ottaa kantaa usein monimutkaisiin kysymyksiin. Prosessin osallistavuuden aste vaikuttaa suoraan omistajuuden syvyyteen.

Kansallinen omistajuus vaatii rauhanvälitysprosessien sovittamista paikallisiin kulttuureihin ja normeihin, ottaen samalla myös huomioon kansainvälisen oikeuden ja lainsäädännön puitteet.

## Ohjeistus

Edistäessään kansallista omistajuutta rauhanvälittäjien tulisi:

- Toimia läheisessä yhteistyössä konfliktin osapuolten kanssa kysymyksissä, jotka koskevat rauhanvälitysprosessin suunnittelua.
- Tiedottaa kansalaisyhteiskunnalle ja muille sidosryhmille rauhanprosessin vaiheista (tarvittaessa kunnioittaen luottamuksellisuutta) ja luoda näille tahoille mahdollisuus ottaa kantaa menettelyä ja asiasisältöä koskeviin kysymyksiin ja antaa siihen tukea.
- Opastaa ja auttaa konfliktin osapuolia kehittämään ideoita keskusteluja varten, varmistaen, että nämä saavat kunnian saavutetusta sopimuksesta.
- Määrittää ne konfliktin osapuolet, jotka voivat tarvita tukea neuvottelutaitojensa vahvistamiseksi ja helpottaa pääsyä valmiuksia kehittävän tuen piiriin.
- Rohkaista konfliktin osapuolia ja tarjota heille mahdollisuuksia tiedottaa ja neuvotella rauhanprosessin aikana kannattajiensa, mukaan lukien rivijäsenten, kanssa.
- Olla tietoisia erityisistä kulttuurisidonnaisista neuvotteluja ja viestintää koskevista lähestymistavoista ja hyödyntää niitä mahdollisimman hyvin; olla yhteydessä paikallisten rauhantekijöiden kanssa ja varmistaa tuki heille ja, milloin se on sopivaa, hyödyntää paikallisia konfliktinhallinta- ja riitojenratkaisumuotoja.
- Suojata rauhanvälitysprosessia ulkopuolisten tahojen tarpeettomalta vaikuttamiselta, erityisesti epärealististen ulkopuolelta annettujen määräaikojen tai keskenään ristiriitaisten päämäärien suhteen.
- Konfliktin osapuolet tulisi herkistää tarpeelle tasapainottaa kansallinen omistajuus ja sopimuksen täytäntöönpanon tarvitseman kansainvälisen tuen tärkeys.
- Laatia viestintästrategia odotusten hallitsemiseksi sekä siitä, mihin prosessi voi johtaa että siitä, missä ajassa tämä voisi tapahtua.



# Kansainvälinen oikeus ja normatiiviset puitteet

Rauhanvälitys tapahtuu normatiivisissa ja oikeudellisissa puitteissa, joilla voi olla erilaiset seuraamukset eri rauhanvälittäjille. Rauhanvälittäjät suorittavat tehtävänsä nimittävän tahon toimeksiannon perusteella ja kyseisen tahon sääntöjen ja määräysten sallimissa rajoissa. Näin ollen Yhdistyneiden kansakuntien rauhanvälittäjät toimivat Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjan, asiaankuuluvien turvallisuusneuvoston ja yleiskokouksen päätöslauselmien sekä järjestön sääntöjen ja määräysten puitteissa.

Rauhanvälittäjät suorittavat tehtävänsä myös kutakin yksittäistä tilannetta koskevien kansainvälisen oikeuden normien muodostamissa puitteissa, johon erityisesti kuuluvat maailmanlaajuiset ja alueelliset yleissopimukset, kansainvälinen humanitaarinen oikeus, ihmisoikeudet, pakolaisoikeus sekä kansainvälinen rikosoikeus, mukaan lukien Kansainvälisen rikostuomioistuimen Rooman peruskirja, silloin kun se soveltuu. Sitovien oikeudellisten velvoitteiden ohella normatiiviset odotukset vaikuttavat rauhanvälitysprosessiin, esimerkiksi koskien oikeudenmukaisuutta, totuutta ja sovinnontekoa, kansalaisyhteiskunnan sisällyttämistä ja naisten voimaannuttamista ja osallistumista prosessiin.

Kansainvälisen oikeuden ja kansainvälisten normien noudattaminen vahvistaa prosessin oikeutusta ja rauhansopimuksen kestävyyttä. Se myös auttaa täytäntöönpanoa varten tarvittavan kansainvälisen tuen järjestämisessä. Konfliktin osapuolten vaatimusten tasapainottaminen normatiivisten ja oikeudellisten säännösten kanssa voi kuitenkin olla monimutkaista. Rauhanvälittäjien täytyy usein kamppailla väkivallan lopettamisen kiireellisyyden kanssa tilanteissa, joissa on myös selkeä tarve käsitellä ihmisoikeusloukkauksia ja muita kansainvälisiä rikoksia. Sovellettava lainsäädäntö ei välttämättä ole sama kaikille konfliktin osapuolille, ja heidän näkemyksensä tuosta oikeudesta voi vaihdella. Lisäksi, vaikka joistakin normeista on kasvavaa kansainvälistä yhteisymmärrystä, kaikkia normeja ei sovelleta samalla tavalla eri kansallisissa yhteyksissä ja yksittäisten yhteisöjen sisällä voi esiintyä erilaisia tulkintoja.

## Ohjeistus

Rauhanvälittäjien tulee saada tietoa sovellettavasta kansainvälisestä oikeudesta ja normatiivisista kehyksistä ja heidän tulee olla niihin perehtynyt. Rauhanvälittäjien tulisi:

- Olla selkeitä ja kertoa toimeksiannostaan ja työtään ohjauksesta oikeudellisesta viitekehyksestä.
- Varmistaa, että osapuolet ymmärtävät sovellettavien yleissopimusten ja sovellettavan kansainvälisen oikeuden vaatimukset ja näiden asettamat rajoitukset.
- Varmistaa, että oikeudellisista kysymyksistä ja normatiivisista odotuksista viestitään konfliktin osapuolten ja muiden sidosryhmien kanssa johdonmukaisesti. Tämä on erityisen tärkeää yhteisesti johdetuissa tai usean tahon yhteisissä rauhanvälityshankkeissa.
- Tehdä selväksi, että rauhanvälittäjät eivät voi hyväksyä rauhansopimuksia, joiden mukaan joukkotuhorikoksiin, ihmisyyttä vastaan tehtyihin rikoksiin, sotarikoksiin tai räikeisiin ihmisoikeusloukkauksiin, mukaan lukien seksuaaliseen ja sukupuolisidonnaiseen väkivaltaan, syyllistyneille henkilöille myönnetään yleinen armahdus. Muita rikoksia ja poliittisia rikkomuksia, kuten maanpetosta tai kapinaa, koskevia armahduksia voidaan harkita – ja niihin rohkaistaan usein – tilanteissa, joissa on kyse maan sisäisestä aseellisesta konfliktista.
- Tutkia konfliktin osapuolten ja muiden sidosryhmien kanssa konfliktin aikana tehtyjen rikosten käsittelyä koskevien oikeudellisten ja muiden lähestymistapojen ajoitusta ja järjestystä.
- Pitää esillä kansainvälisten normien noudattamisen tarvetta, omaksumatta kuitenkaan itse liian voimakasta neuvoantavaa roolia; helpottaa kumppaneiden ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden mahdollisuutta saada yhteys konfliktin osapuoliin ja muihin sidosryhmiin asioissa, jotka koskevat sovellettavia normeja.

# Rauhanvälityssponnistelujen yhtenäisyys, yhteensovittaminen ja täydentävä vaikutus

Rauhanvälityksessä mukana olevien toimijoiden kasvava määrä ja kirjo korostavat rauhanvälityssponnistelujen yhtenäisyyden, yhteensovittamisen ja täydentävän vaikutuksen tärkeyttä, mutta monimutkaiset ne samalla. Yhtenäisyys pitää sisällään sovittuja ja/tai yhteen sovitettuja lähestymistapoja, kun puolestaan täydentävä vaikutus liittyy tarpeeseen luoda eri tasoilla toimivien rauhanvälitystoimijoiden kesken suhteellisiin etuihin perustuva selkeä työnjako.

Kansainvälisen yhteisön toimijoiden, mukaan lukien Yhdistyneiden kansakuntien, alueellisten, alialueellisten ja muiden kansainvälisten järjestöjen sekä valtioiden, kansalaisjärjestöjen, kansallisten ja paikallisten toimijoiden toimilla on vaikutuksensa rauhanvälitykseen, vaikka näiden osallistuminen tiettyyn rauhanvälitysprosessiin saattaa vaihdella. Tämä monimuotoisuus voi olla etu, koska jokainen osallistuja voi tuoda ainutlaatuisen panoksensa rauhanvälitysprosessin eri vaiheissa. Mutta moninaisuus saattaa myös johtaa siihen, että toimijat pyrkivät vastakkaisiin tavoitteisiin ja ryhtyvät kilpailemaan keskenään. Erilaiset päätöksentekuelimet, poliittiset kulttuurit, oikeudelliset ja normatiiviset puitteet, voimavarat sekä rahoitusta ja hallintoa koskevat säännöt ja menetelmät vaikeuttavat yhtenäisyyden, yhteensovittamisen ja täydentävän vaikutuksen saavuttamista.

Yhteisiä tai yhteisesti johdettuja rauhanvälitysaloitteita on käytetty keinona edistää yhteensovittamista alueellisten ja kansainvälisten järjestöjen kesken. Vaikka ne ovat palvelleet tärkeitä poliittisia päämääriä, tulokset ovat olleet kahtalaiset. Yleensä on parempi, että rauhanprosessissa on johtava rauhanvälittäjä, joka edustaa yhtä tahoa ja jonka toiminta perustuu strategiseen kumppanuuteen ja yhteensovittamiseen muiden rauhanvälitystahojen kanssa. Tämä johtoasema täytyy määritellä tapauskohtaisesti.

Kansainvälisten toimijoiden yhtenäinen tuki rauhanvälityssponnistelulle ja johdonmukainen yhteydenpito konfliktin osapuolten kanssa ovat myös erittäin tärkeitä osatekijöitä rauhanvälitykselle otollisen ympäristön luomisessa. Valtiot ja muut tahot, joilla on asiassa omia intressejä, eivät välttämättä osallistu rauhanvälitykseen suoraan, mutta ne kuitenkin vaikuttavat prosessiin. Ystävärühmät ja kansainväliset kontaktiryhmät, silloin kun nämä toimivat rauhanvälityssponnistelujen tavoitteiden suuntaisesti, ovat usein hyödyllisiä.

## Ohjeistus

Rauhanvälitystä harjoittavien järjestöjen, valtioiden ja muiden tahojen tulisi ottaa huomioon seuraava ohjeistus edistääkseen suurempaa yhtenäisyyttä, koordinaatiota ja täydentävää vaikutusta tukieksaan rauhanvälityspyrkimyksiä tai osallistuessaan niihin:

- Rauhanvälitysprosesseilla tulisi olla johtava rauhanvälittäjä, mieluiten jostakin yksittäisestä maasta tai järjestöstä. Kahden tai useamman maan ja/tai järjestön rauhanvälitysaloitteiden tulisi perustua näiden antamaan yhtenäiseen toimeksiantoon ja siinä tulisi olla yksi johtava rauhanvälittäjä. Tämä tuo selkeyttä, minimoi konfliktin osapuolten pyrkimystä valita neuvottelufoorumi tarkoitushakuisesti (engl. *forum shopping*) ja edesauttaa yhteensovittamista ja yhtenäisten rauhanvälitysprosessien kehittämistä.
- Johtajuuskysymys tulisi ratkaista näiden maiden ja/tai järjestöjen välisin neuvotteluin suhteellisen edun pohjalta ja ottaen huomioon konfliktin konteksti. Läheistä suhdetta osapuoliin ei saa sen enempää hylätä kuin pitää itsestään selvänä automaattisena etuna. Tärkeimpinä huomioon otettavina seikkoina tulisi pitää sitä, että konfliktin osapuolet hyväksyvät rauhanvälitystahon ja sen rauhanvälittäjän sekä sitä, että rauhanvälityksellä on potentiaalista vaikuttavuutta.
- Organisatorinen kapasiteetti, kyvykkyys ja olemassa olevat resurssit tulisi ottaa huomioon päätettäessä työnjaosta rauhanvälityksessä.
- Rauhanvälitystoimijoiden tulisi tehdä yhteistyötä sopiakseen noudatettavasta avoimuudesta ja tiedonjakelun järjestämisestä. Niiden tulisi tehdä yhteistyötä yhteisen rauhanvälitystrategian pohjalta, varmistaa johdonmukaiset viestit osapuolille ja välttää päällekkäisyyttä ja osapuolten ylikuormittamista usealla kilpailevalla prosessilla.
- Kansainvälisten toimijoiden tulisi harkita yhteensovittamismekanismien perustamista, kuten ystävärhymiä ja kansainvälisiä kontaktiryhmiä, tarjoamaan johdonmukaista poliittista tukea ja resurssitukea rauhanvälityspönnisteluille. Niiden pitäisi myös tunnistaa, että tietyissä olosuhteissa tällaiset ryhmät saattavat itse toistaa konfliktin dynamiikkaa, mikä on haitaksi välitysprosessille.

# Laadukkaat rauhansopimukset

Rauhanvälitysprosessin aikana päästään erilaisiin sopimuksiin: toiset ovat kapea-alaisia, kuten tulitaukosopimukset ja varsinaisten rauhanneuvottelujen luonnetta koskevat menettelytapasopimukset; toiset taas ovat laajoja, kuten laaja-alaiset rauhansopimukset. Välitystoimintaa saatetaan tarvita myös täytäntöönpanovaiheessa, joskin yleensä toisten toimijoiden taholta, jotta vältettäisiin sopimuksen avaaminen uudelleen neuvotteluille.

Rauhansopimusten tulisi lopettaa väkivalta ja tarjota perusta kestävän rauhan, oikeudenmukaisuuden, turvallisuuden ja sovinnon saavuttamiselle. Niiden tulisi mahdollisuuksien mukaan sekä käsitellä menneitä vääryyksiä että luoda yhteinen näkemys maan tulevaisuudesta, ottaen huomioon erilaiset seuraukset eri yhteiskuntaryhmille. Niiden pitäisi myös kunnioittaa kansainvälistä humanitaarista oikeutta, pakolaisoikeutta ja ihmisoikeuksia.

Sekä prosessin ominaispiirteet että sopimuksen sisältö määrittelevät rauhansopimuksen elinkelpoisuuden. Sopimuksen kestävyys perustuu yleensä konfliktin osapuolten poliittisen sitoutumisen asteeseen, väestön sitoutumisen asteeseen, laajuuteen, jossa sopimus käsittelee konfliktin perimmäisiä syitä ja kykyyn sietää täytäntöönpanon aiheuttamaa painetta - erityisesti siihen, onko olemassa sopivia menettelyitä mahdollisten täytäntöönpanovaiheessa nousevien erimielisyyksien käsittelemiseen.

Rauhansopimusten täytäntöönpano on usein hyvin riippuvaista ulkopuolisten tahojen tuesta. Täytäntöönpanoa tukevien toimijoiden sekä avunantajien sisällyttäminen prosessiin sen alkuvaiheessa voi auttaa rohkaisemaan sopimuksessa olevien, neuvottelujen aikana tehtyjen ja joskus vaikeiden myönnytysten noudattamista. Vaikka ulkopuolinen tuki on hyvin tärkeää sen varmistamiseksi, että konfliktin osapuolilla on sopimuksen täytäntöönpanoon tarvittava kyky, liiallinen riippuvuus ulkoisesta tuesta saattaa heikentää kansallista omistajuutta.

## Ohjeistus

Päästäkseen laadukkaaseen rauhansopimukseen, tulisi neuvottelujen ja täytäntöönpanon aikana kiinnittää huomiota prosessiin, asiakysymyksiin ja sellaisten mekanismien institutionalisoimiseen, jotka mahdollistavat konfliktin väkivallattoman ratkaisun ja estävät väkivaltaisen konfliktin uudelleen puhkeamisen. Rauhankäsittelemättä, konfliktin osapuolten, muiden sidosryhmien ja tukitoimijoiden tulisi ottaa huomioon seuraavat kriteerit:

- Sopimuksessa tulisi pyrkiä ratkaisemaan suurimmat konfliktiin johtaneet ongelmat ja epäkohdat, joko käsittelemällä perimmäisiä syitä suoraan sopimuksessa tai perustamalla uusia mekanismeja ja/tai instituutioita käsittelemään niitä ajan myötä demokraattisten prosessien kautta.
- Jos laaja-alainen sopimus näyttää mahdottomalta saavuttaa, tulisi rauhankäsittelemättä konfliktin osapuolten kanssa ja laajempien neuvotteluiden avulla selvittää, mitä vähintään täytyy saavuttaa, jotta päästäisiin rauhanomaiselle tielle konfliktin avoinna olevien näkökohtien käsittelemiseksi.
- Jos ei ole mahdollista saada aikaan sopimusta joistakin arkaluonteisista asioista, rauhankäsittelemättä pitäisi myös auttaa konfliktin osapuolia ja muita sidosryhmiä sisällyttämään sopimukseen vaihtoehtoja tai mekanismeja, joilla näitä asioita voidaan käsitellä myöhemmin.
- Sopimusten tulisi olla niin tarkkoja kuin mahdollista täytäntöönpanovaiheessa neuvoteltaviksi jäävien kiistakysymysten rajoittamiseksi.
- Kaikkien kysymysten sukupuolinäkökulma tulisi tuoda selvästi esiin, koska sukupuolineutraaleilla sopimuksilla on usein todettu olevan kielteinen vaikutus naisten hyvinvointiin, turvallisuuteen ja tarpeisiin.
- Sopimusten tulisi sisältää selkeät täytäntöönpanoa, valvontaa ja riitojen ratkaisua koskevat määräykset täytäntöönpanon aikana mahdollisesti nousevien erimielisyyksien käsittelemiseksi. Niiden tulisi myös sisältää prioriteetteja, eri osapuolten velvollisuuksia ja realistisia aikatauluja koskevia suuntaviivoja.

- Paikallisia voimavaroja ja olemassa olevaa kansallista infrastruktuuria konfliktien ratkaisemiseen pitäisi arvioida ja vahvistaa. Sopimusten tulisi tarjota vahvat riitojenratkaisumekanismit eri tasoilla, mukaan luettuna paikalliset ja kansainväliset toimijat tarvittaessa, niin että ongelmiin voidaan puuttua sitä mukaa kun ne ilmenevät ja niin, että ne eivät syvene ja laajene.



# Johtopäätökset

---

Tämä ohjeistus nostaa esiin keskeisiä tehokkaan rauhanvälityksen perusasioita ja tarjoaa ehdotuksia niiden soveltamisesta käytäntöön. Siinä perustellaan, miksi rauhanvälittäjillä täytyy olla asiantuntemusta ja miksi heidän täytyy saada ammattimaista asiantuntijatukea. Siinä myös tunnustetaan huolellisen tilannearvion, kunnollisen suunnittelun ja säännöllisen seurannan ja arvioinnin tarve, jotta voidaan lisätä onnistumisen mahdollisuuksia ja minimoida rauhanvälittäjän virheitä. Myötämielisen ulkoisen toimintaympäristön tärkeyttä rauhanvälitysprosessille alleviivataan ja rauhanvälityksessä mukana olevien tahojen yhteistyön tarvetta korostetaan. Vaikka kaikki nämä tekijät ovat tärkeitä, rauhanvälitysprosessin onnistuminen tai epäonnistuminen riippuu lopulta siitä, hyväksyvätkö konfliktin osapuolet rauhanvälityksen ja ovatko ne sitoutuneet sopimuksen saavuttamiseen. Jos osapuolet ovat aidosti halukkaita tutkimaan neuvoteltua ratkaisua, rauhanvälittäjät voivat myötävaikuttaa korvaamattomalla tavalla.




*Yhdistyneiden kansakuntien tehokkaan rauhanvälityksen ohjeistus* julkaistiin pääsihteerin rauhanvälitystä koskevan raportin liitteenä (*Strengthening the role of mediation in the peaceful settlement of disputes, conflict prevention and resolution* (A/66/811, 25 June 2012)).

Ohjeistuksen jakelusta vastaa YK:n poliittisen osaston rauhanvälityksen tukiyksikkö (Mediation Support Unit, MSU). MSU on palveluntuottaja, joka avustaa Yhdistyneiden kansakuntien, jäsenvaltioiden, alueellisten ja paikallisten järjestöjen ja muiden kumppaneiden rauhanvälityks- ja rauhanedistämisalotteita. Se on myös institutionaalinen säilytyspaikka rauhanvälitykseen liittyvälle tiedolle, kokemukselle ja parhaille käytännöille.

Tehokkaan rauhanvälityksen ohjeistus löytyy englanniksi myös mobiilisovelluksena Yhdistyneiden kansakuntien Peacemaker-verkkosivuilta:

[www.peacemaker.un.org](http://www.peacemaker.un.org)

- 
- HYVÄ VALMISTAUTUMINEN
  - SUOSTUMUS
  - TASAPUOLISUUS
  - OSALLISTAVUUS
  - KANSALLINEN OMISTAJUUS
  - KANSAINVÄLINEN OIKEUS JA NORMATIIVISET PUITTEET
  - RAUHANVÄLITYSPONNISTELUJEN YHTENÄISYYS,  
YHTEENSOVITTAMINEN JA TÄYDENTÄVÄ VAIKUTUS
  - LAADUKKAAT RAUHANSOPIMUKSET

